

DİŞ HEKİMLİĞİNDE UZMANLIK SINAVININ FARKLI EĞİTİM SEVİYELERDEKİ ALGI VE TERCİH DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF DENTAL SPECIALTY ENTRANCE EXAMINATION ON APPROACH AND PREFERENCES FOR DIFFERENT LEVELS OF DENTAL EDUCATION AND POST GRADUATION

Dr.Öğr.Üyesi Ahmet Kürşad ÇULHAOĞLU*

Prof.Dr. Mehmet Ali KILIÇARSLAN**

Doç.Dr. Kaan Zülfikar DENİZ***

Makale Kodu/Article code: 4866

Makale Gönderilme tarihi: 13.02.2021

Kabul Tarihi: 05.04.2021

DOI : 10.17567/ataunifd.911839

A.Kürşad Çulhaoğlu: ORCID ID: 0000-0002-2396-2355

Mehmet Ali Kılıçarslan: ORCID ID: 0000-0002-8619-957X

Kaan Zülfikar Deniz: ORCID ID: 0000-0003-0920-538X

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, diş hekimliği öğrencileri ile Diş Hekimliğinde Uzmanlık sınavına giren diş hekimleri tarafından bu sınav sistemi ile mevcut lisans eğitimlerinin ilişkisini değerlendirmek ve diş hekimliğinde uzmanlık amaç veya tercih alanlarını analiz etmektir.

Gereç ve Yöntem: Ankara ve Kırıkkale diş hekimliği fakültelerinde öğrenim görmekte olan prelinik ve klinik öğrencileri ile uzmanlık sınavına giren mezun diş hekimleri üzerinde anket dayalı bir araştırma yürütülmüştür. Bu amaçla hazırlanan ankette katılımcıların sosyo-demografik dağılımları ile birlikte bu sınavı ve sınav göz önünde bulundurularak fakültelerinde aldıkları eğitimleri değerlendirmelerine yönelik sorular mevcuttur. Ankete toplam 607 katılımcı katılmış, tüm soruları cevaplayan 577 katılımcı araştırma değerlendirmesinde dikkate alınmıştır. Veri analizleri ANOVA ve Scheffe testleri ile ikili (karşılıklı) karşılaştırma yöntemleri ile yapılmıştır.

Bulgular: Çalışma grubundaki katılımcıların % 9.98'inin uzmanlık dahil diş hekimliğindeki lisans üstü eğitimler hakkında tam olarak bilgisinin olduğu, % 49.1'inin kısmi bilgisinin olduğu ve % 40.92'sinin de hiç bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir. Öncelikle eğitim düzeyleri ile uzmanlık isteme durumları analiz edildiğinde; prelinik öğrencilerinin % 91,5'inin, klinik öğrencilerinin % 88.7'sinin ve ankete katılan mezun diş hekimlerinden %69.9'unun uzmanlık yapmayı istedikleri tespit edilmiştir. Sınav kapsamındaki derslere öğrencilerin motivasyon düzeyleri değerlendirildiğinde cinsiyetin ve eğitim düzeyinin motivasyon üzerinde istatistiksel bir farkı olmadığı ortaya konulmuştur. Tercih edilen uzmanlık branşlarında da ağız diş çene cerrahisi ile ortodontinin öne çıktığı görülmektedir.

Sonuç: Öğrenciler ile henüz uzmanlık eğitimine başlamamış diş hekimlerinin büyük bir çoğunluğu uzmanlık eğitimi yapmak istemektedir. Ancak öğrencilerin isteği, mezunlara göre daha fazladır. Fakültelerdeki teorik ve pratik müfredatın bu sınav ile uyumlu olduğu görülmektedir ve sınav konularının derse olan motivasyonu bir miktar arttırdığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dişhekimliği Eğitimi, Dişhekimliğinde Uzmanlık, Diş Hekimliğinde Uzmanlık Sınavı, Motivasyon

ABSTRACT

Aim:The aim of this study is to evaluate the relationship between this examination and current dental education by dentistry students and dentists, and to analyze the purpose with preferences of specialization in dentistry.

Materials and Methods: A qualitative study was conducted based on a semi-structured questionnaire about specialization in dentistry. There are questions about the socio-demographic distribution of the participants, as well as the exam and the evaluation of the education they received in their faculties. 577 of 607 participants who answered all of the questions were taken into consideration for the study evaluation. Statistical analyses were done using ANOVA and dual comparison with Scheffe tests.

Results: It was determined that 9.98% of the participants in the study group had complete knowledge about postgraduate education, 49.1% of population had partial knowledge and 40.92% had no knowledge. First of all, when the education levels and the status of requesting expertise are analyzed; It was determined that 91.5% of preclinical students, 88.7% of clinical students and 69.9% of graduate dentists participating in the survey wanted to specialize. Oral and maxillofacial surgery and orthodontics are seen to be prominent in preferred specialty branches.

Conclusion: The majority of both students and dentists who have not yet started any specialty education want to have postgraduate education. However, students are more likely to want to specialize than graduates. It is seen that the both theoretical and practical curriculums are compatible with this exam, and it has been determined that exam subjects increase the motivation for the course.

Keywords: Dental Education, Dental Specialties, The Specialization Exam in Dentistry, Motivation

**Kırıkkale Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Protetik Diş Tedavisi A D, Kırıkkale.

** Ankara Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Protetik Diş Tedavisi A D, Ankara.

*** Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme A D, Ankara.

Kaynakça Bilgisi: Çulhaoğlu AK, Kılıçarslan MA, Deniz KZ. Diş hekimliğinde uzmanlık sınavının farklı eğitim seviyelerdeki algı ve tercih durumlarının değerlendirilmesi. Atatürk Üniv Diş Hek Fak Derg 2021; 31: 420-7.

Citation Information: Culhaoğlu AK, Kılıçarslan MA, Deniz KZ. Evaluation of dental specialty entrance examination on approach and preferences for different levels of dental education and post graduation. J Dent Fac Atatürk Uni 2021; 31: 420-7.

GİRİŞ

Tıp ve özellikle diş hekimliği lisans eğitimleri son derece yoğun teorik ve pratik müfredata sahip kompleks ve kapsamlı eğitimlerdir. Sağlık eğitimi bu sebeple tüm profesyonel branşlar içerisinde en uzun lisans eğitimine de sahiptir. Bu süreler yine de insan sağlığı söz konusu olduğu için özellikli vakaların tedavisi becerisini kazandırmada her zaman yeterli olamabilmektedir. Dolayısı ile tıpta ve diş hekimliğinde kazanılan uzmanlık özellikle nadir görülen klinik vakaların tanı ve tedavisinde sürecin yönetilmesi ve hasta memnuniyetinin sağlanması açısından önemli bir eğitim sürecidir.¹ Ayrıca standart eğitimle bu tecrübeyi edinen uzmanlar mesleki bilgileri ile sıra dışı koşullar için gerekli tedavi planlamasına ve belirli vakaların tedavisi için gereken klinik disipline önemli katkılar sağlayabilir. Uzmanlar, pratisyen hekimlere göre belirli hasta gruplarının bakımı için daha ileri eğitime sahip olmalarının sebebi ile de alanda daha çok tercih edilebilmektedirler.^{2,3} Türkiye'de tıpta uzmanlık eğitimi; sağlık bakanlığı denetiminde devlet eğitim hastaneleri veya tıp fakültelerinde kadroya bağlı olarak verilmektedir. Diş hekimliğinde ise bu eğitim şimdilik sadece diş hekimliği fakültelerinde verilmektedir. Özetle bu eğitimde belli klinik becerileri, seminer ve rotasyonları tamamlayan uzmanlık öğrencileri eğitimlerinin son aşamasında tez hazırlayarak ve bilim sınavında başarı göstererek eğitim gördükleri alana özgü hastaya bakabilme yetkisi kazanmış olurlar.^{4,5}

Yakın zamana kadar diş hekimliğinde uzmanlık son derece sınırlı iken 6/4/2012 tarih ve 6225 sayılı Kanun ile 1219 sayılı "Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarz-ı İcrasına Dair Kanun'da yapılan değişikliklerle diş hekimliğinin Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi, Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi, Çocuk Diş Hekimliği, Endodonti, Ortodonti, Periodontoloji, Protetik Diş Tedavisi ve Restoratif Diş Tedavisi şeklinde sekiz disiplinde uzmanlık eğitimi yapılabileceği kararlaştırılmıştır.⁴ Türkiye'de diş hekimliğinde uzmanlık eğitimi alabilmenin tek yolu Diş Hekimliğinde Uzmanlık Sınavında (DUS) başarılı olmaktan geçmektedir. DUS; Tıpta Uzmanlık Sınavında (TUS) olduğu gibi diş hekimliği fakültelerinde uzmanlık eğitimi yapacak öğrencileri nesnel kriterlere göre seçmek için yapılan bir sınavdır. Diş hekimliği uzmanlık yönetmeliklerine göre yeterlilik ve rekabet ilkelerine dayanan merkezi bir sınav olan DUS, çoktan seçmeli klinik ve temel mesleki bilgi bölümlerinden oluşmaktadır.^{5,6}

Diş Hekimliğinde uzmanlık sınav sisteminin başlangıcı olan 2011 yılından bu yana sınav biçimi ve

sisteminde önemli bir değişiklik yapılmamıştır, Bununla beraber Türkiye'deki diş hekimliği fakültelerinin sayısı neredeyse iki kat artmıştır ve diş hekimliği fakültelerinden mezun olmuş diş hekimlerinin sayısı her yıl artmaktadır. Yeni mezunlar ve önceki sınavlardaki başarısız katılımcılar ile DUS katılımcılarının sayısı her yıl katlanarak olarak artmaktadır. Test tekniği gereksinimleri, artan katılımcı sayısı ve diğer yandan uzmanlık eğitimi için talep edilen sınırlı sayıda personel DUS sınavını oldukça rekabetçi kılmıştır. Bu rekabetçi ortam, diğer uluslararası sağlık eğitim sistemlerinde görülmeyen "DUS için özel kurs" gibi yeni bir sektör meydana getirmiştir. Özel dersler, öğrencilerin çoğunluğu tarafından DUS'ta başarılı olmak için bir gereklilik olarak düşünülür. Bununla birlikte diş hekimliği öğrencilerinin DUS sınavı niyetlerini ne kadar gerçekçi ortaya koydukları, kariyer tercihlerinin ne kadar değiştiği, kariyer tercihlerindeki belirleyici faktörlerin neler olduğu veya diş hekimliği fakültelerinde aldıkları eğitimin ihtiyaçlarını ne oranda karşıladığı hakkında ne yazık ki çok az veri bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; farklı sınıflarda eğitim gören diş hekimliği öğrencileri ile DUS sınavına girmeyi planlayan mezun diş hekimleri açısından üniversitelerde verilen lisans eğitiminin sınav üzerindeki etkisini analiz etmek ve uzmanlık amaç veya tercih alanlarını belirlemektir. Bu çalışmanın sıfır hipotezi; uzmanlık eğitimi isteğinin sosyo-demografik yapı ile ilişkili olmadığı, lisans eğitimi ile DUS sınavının ilişkilendirilemeyeceği ve disiplinler arasında tercih farklılığı olmayacağıdır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi etik komitesi tarafından onaylanmış (03/05) ve her bir katılımcının Dünya Tıp Birliği Beyanı'nın etik ilkelerine ve anlayışına göre bilgilendirilmiş onayı ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, diş hekimliği uzmanlığı üzerine yarı yapılandırılmış, ankete dayalı nitel bir çalışma yapılmıştır. Çalışmaya; Ankara ve Kırıkkale Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültelerinin 1. sınıf, 2. sınıf ve 3. sınıf preklinik öğrencileri ve 4. ve 5. sınıf klinik öğrencileri ile DUS sınavına katılmayı planlayan ve bu amaçla yabancı dil puanı almaya çalışan bir grup mezunlar dahil edilmiştir. DUS sınavı ile ilgili algıların veya temaların ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanmıştır. Ankete toplam 607 kişi katılmış, katılımcıların hepsi ankette değerlendirilmeye alınan tüm sorulara cevap vermediği için çalışmamıza anketin

değerlendirme kriterleri arasında yer alan tüm sorularını yanıtlayan 577 kişi dahil edilmiştir.

Ankette eğitim seviyesi, cinsiyet gibi sosyodemografik detaylar, uzmanlık eğitimleri, DUS uygulaması ile ilgili görüşler ve fakülte ve özel ders etkileri sorgulanmıştır. Ankette özellikle eğitim seviyelerine göre farklılık gösterecek cevapları içeren soruların her katılımcının kendi eğitim tecrübesi sınırı dahilinde cevaplandıracağı, ön koşul olarak kabul edildi ve değerlendirmeler bu göz önünde tutularak yapıldı. Ankette sorulan sorular aşağıda görülmektedir:

-
1. Cinsiyetiniz nedir?
Kız - Erkek
 2. Eğitim seviyesiniz nedir?
1.Yıl preklirik öğrencisi - 2.Yıl preklirik öğrencisi - 3.Yıl preklirik öğrencisi - 4.Yıl klinik öğrencisi - 5.Yıl klinik öğrencisi - Mezun
 3. Üniversiteye girişte tercih yaparken dış hekimliğinde lisansüstü eğitimlerle ilgili bilginiz var mıydı?
Tam olarak bilgin vardı. - Kısmi bilgin vardı. - Hiç bilgin yoktu.
 4. Fakülteye giriş tercihiniz sırasında uzmanlık yapmayı planladınız mı?
Evet - Hayır
 5. Dış hekimliğinde uzmanlık yapmak isterseniz amacınız ne olur?
Sonrasında akademik kariyer yapmak. - Kendini mesleki olarak geliştirmek. - Daha iyi bir statü kazanmak. - Daha iyi bir ekonomik gelir elde etmek.
 6. Fakültenizde aldığınız eğitimin kapsamı, DUS'a yönelik beklentilerinizi ne derece karşılıyor? / karşılıyor?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

* 1; En alt (az) seviyede, 10; En (üst) fazla seviyede.
 7. DUS'un kapsamı fakültede edindiğiniz TEORİK bilgilere ne derece uygun?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

* 1; En alt (az) seviyede, 10; En (üst) fazla seviyede.
 8. DUS'un kapsamı fakültede edindiğiniz UYGULAMALI bilgilere ne derece uygun?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

* 1; En alt (az) seviyede, 10; En (üst) fazla seviyede.
 9. DUS kapsamındaki derslerde/konularda motivasyonunuz diğer ders/konulardakine göre durumu nedir?
Daha fazla - Aynı - Daha az
 10. Sizde dış hekimliğinde uzmanlaşma gerekli mi?
Evet - Hayır
 11. Uzmanlık alanlarıyla ilgili fakültenizde rehberlik alma imkânınız oldu mu?
Evet - Hayır
 13. Öncelikli tercihiniz hangi uzmanlık alanı?
ADÇ Cerrahisi - ADÇ Radyolojisi - Endodonti - Pedodonti - Periodontoloji - Protetik Diş tedavisi - Restoratif Diş Tedavisi - Ortodonti - Tek öncelikli tercihim yok (Boş)
 14. DUS'un yapısı konusunda görüşünüz nedir?
Mevcut sınav yapısı korunsun - Sınav yapısı mülakat da olacak şekilde değişsin. - Sınav uygulama sınavı da olacak şekilde değişsin. -Sınav tamamen kaldırılmalı.
-

Veri analizlerinde SPSS istatistik programı (SPSS, version 21, IL, USA) kullanılarak kategorik değişkenler için çapraz tablo kullanılmış, 10 puan üzerinden eşit aralıklı ölçek düzeyinde elde edilen verilerde ise öncelikle parametrik istatistiklere uygunluk testleri yapılmıştır. Karşılaştırma yapılacak olan tüm alt

gruplarda dağılımın normalliği çarpıklık ve basıklık katsayıları ile incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 arasında değerler aldığı gözlenmiştir. Parametriklik testlerinin sonucunda verilerin ANOVA için uygun olduğu sonucuna varılmış ve veriler bağımsız gruplar için tek faktörlü ANOVA ile analiz edilmiştir. ANOVA sonucunda anlamlı çıkan farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe testi kullanılarak post-hoc karşılaştırma yapılmıştır. Yapılan tüm analizlerde alfa hata düzeyi (p) 0,05 olarak kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın demografik dağılımına bakıldığında; mevcut 577 katılımcının 308'i kadın, 269'si ise erkektir. Aynı şekilde 256'sının preklirik öğrencisi, 248'inin klinik öğrencisi ve 73'ünün de mezun dış hekimisi olduğu tespit edilmiştir. Çalışma yürütülen grup üzerinde fakülteye başladıkları tarihte uzmanlık eğitimi başta olmak üzere dış hekimliğinde lisans üstü eğitimi hakkında bilgilerinin olup olmadığı sorgulandığında; katılımcıların % 9.98'inin tam olarak bilgisinin olduğu, % 49.1'inin kısmi bilgisinin olduğu ve % 40.92'sinin de hiç bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir. Aradaki farkların hangi gruplarda olduğu Scheffe ikili karşılaştırma testi ile incelendiğinde, tercih yapmadan önce kısmi bilgisi olan grubun DUS hakkında hiç bilgisi olmayan gruba göre kapsamın uygunluğunu anlamlı olarak daha uygun olarak işaretlediği görülmektedir (p<.05). Öncelikle eğitim düzeyleri ile uzmanlık isteme durumları analiz edildiğinde; preklirik öğrencilerinin % 91,5'inin, klinik öğrencilerinin % 88.7'sinin ve ankete katılan mezun dış hekimlerinden %69.9'unun uzmanlık yapmayı istedikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla preklirik sınıflarda uzmanlık isteme en üst düzeyde iken mezunlarda en alt düzeydedir. Bununla birlikte cinsiyet ile uzmanlık eğitimi almayı isteme amacı arasında anlamlı bir bağlantı olmadığı görülmektedir. Ayrıca istatistiksel olarak anlamlı fark olmasa da kadınlarda en öne çıkan tercih amacı "akademik kariyer yapma isteği" iken erkeklerde "kendini geliştirme arzusu" seçeneğinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortalamalar incelendiğinde DUS kapsamındaki derslere öğrencilerin motivasyon düzeyleri değerlendirildiğinde cinsiyetin ve eğitim düzeyinin motivasyon üzerinde istatistiksel bir farkı olmadığı ortaya konulmuştur. Ancak preklirik öğrencilerin DUS sınavına hazırlık açısından fakülte eğitimini, klinik öğrencileri ve mezun gruplara göre daha uygun bulduklarını; hem teorik hemde uygulamalı eğitimin DUS'a yönelik

beklentilerini karşıladığı görülmüştür. ANOVA sonuçları incelendiğinde, fakültede alınan eğitimin kapsamının klinik öncesi grupta anlamlı derecede daha yüksek şekilde DUS beklentilerini karşıladığı ve yine klinik öncesi grubun verilen teorik eğitimin DUS kapsamı açısından diğer iki gruba göre anlamlı derecede yüksek bir şekilde uygun bulmuşlardır (Tablo 1).

Ayrıca her seviyedeki öğrenci ve mezunların uzmanlık, uzmanlaşma ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Sınavı yapısı konusundaki görüşleri ile ilgili sonuçlar Tablo 2’de bildirilmiştir.

Adayların öncelikli bölüm tercihleri irdelendiğinde aslında ilk iki sınıfın ortodonti, üçüncü ve dördüncü sınıfların da ağız, diş ve çene cerrahisini tercih ettiklerini görüyoruz. Mezun aşamasındaki son sınıf öğrencileri ve mezunlar ise tek bir bölüm tercihi yapmaktan öncelikli olarak kaçınmışlardır. Çoğunluk olarak tek bir öncelikli tercihi olmadığını söyleyip birden fazla tercih yapabileceğini ifade eden 5. sınıf öğrencilerinin ikinci sıradaki öncelikli tercihi (%20.93) ağız, diş çene hastalıkları cerrahisi olmuştur. Aynı şekilde mezunların bu

müşdür. Yine adayların sınav yapısına ilişkin “mevcut şeklinin korunması” yönündeki birincil tercih dışındaki ağırlıklı ikincil tercihleri de “uygulama sınavı da olsun” yönündedir. Aslında bu görüş ağırlıklı olarak uygulama becerilerinin geliştirilmesini hedefleyen uzmanlık eğitimleri için makul bir öneri olarak değerlendirilebilir. Tüm örneklem grupları için “mülakat” seçeneğinin neredeyse hiç tercih edilmediği de tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

Diş hekimliği; birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de son derece popüler ve saygın bir meslektir. Ancak ne yazık ki diş hekimliği fakülte sayıları ve öğrenci kontenjanlarındaki hızlı artış ülkemizdeki diş hekimi sayısını son derece artırmış ve mezunlar arasında gelecekle ilgili endişelere neden olmuştur. Bu nedenle son yıllarda beş yıllık diş hekimliği lisans eğitimini bitiren diş hekimleri mevcut sağlık sisteminin bir sonucu olarak neredeyse uzmanlaşmayı zorunlu bir hedef olarak görmeye başlamışlardır. Türkiye’de uzmanlık eğitimi almanın tek yolu Diş Hekimliğinde Uzmanlık

Tablo 1. Fakülte eğitimleri ile DUS sınavı arasındaki ilişkilerin sorgulanması.

Anket Sorusu	Eğitim Durumu	Ortalama	Standart Sapma
Fakültenizde aldığınız eğitimin kapsamı, DUS’a yönelik beklentilerinizi ne derece karşılıyor/karşıladı?	Preklinik Öğrencisi	5,1767 ^a	1,94263
	Klinik Öğrencisi	4,3624 ^b	2,22320
	Mezun Diş Hekimi	4,4225 ^b	2,06094
DUS’un kapsamı fakültede edindiğiniz TEORİK bilgilere ne derece uygun?	Preklinik Öğrencisi	5,4719 ^a	1,95556
	Klinik Öğrencisi	4,6609 ^b	2,16719
	Mezun Diş Hekimi	4,7324 ^b	2,26752
DUS’un kapsamı fakültede edindiğiniz PRATİK bilgilere ne derece uygun?	Preklinik Öğrencisi	5,4609 ^a	2,26339
	Klinik Öğrencisi	5,1184 ^a	2,38368
	Mezun Diş Hekimi	4,8611 ^a	2,38721

(p<.05)

Tablo 2. Uzmanlık ve DUS hakkındaki görüşler.

Anket Sorusu	1. sınıf Öğrencisi	2. sınıf Öğrencisi	3. sınıf Öğrencisi	4. Sınıf Öğrencisi	5. sınıf Öğrencisi	Mezun Diş Hekimi
Sizce diş hekimliğinde uzmanlaşma gerekli mi?	%85.33 evet	%88.77 evet	%90.91 evet	%83.78 evet	%73.05 evet	% 87.02 evet
Uzmanlık alanlarıyla ilgili fakültenizde rehberlik alma imkânınız oldu mu?	%89.33 hayır	%89.47 hayır	%72.73 hayır	%64.86 hayır	%76.74 hayır	%78.35 hayır
Uzmanlık yapmayı planladınız mı?	%84 evet	%92.98 evet	%84.85 evet	%81.08 evet	%72.09 evet	% 88.05 evet
Öncelikli tercihiniz hangi uzmanlık alanı ?	%44 ortodonti	%24.56 ortodonti	%24.24 cerrahi	%29.73 cerrahi	%25.58 tek öncelikli tercihi yok	%55.42 tek öncelikli tercihi yok
DUS un yapısı konusunda görüşünüz nedir?	%37.33 mevcut yapısı korunsun	%52.63 mevcut yapısı korunsun	%48.48 mevcut yapısı korunsun	%54.05 mevcut yapısı korunsun	%55.81 mevcut yapısı korunsun	%30.24 mevcut yapısı korunsun

soruya verdiği cevaplarda da yine ikinci sırada (% 12.88) ile yine ağız, diş çene hastalıkları cerrahisi disiplini yer almaktadır. Diğer bölüm tercihlerine bakıldığında bu ilk iki sıralamayı genellikle pedodonti, endodonti, protez ve periodontolojinin takip ettiği görül-

Sınavında (DUS) başarılı olmaktır. Diş hekimliği uzmanlık yönetmeliğine göre, yeterlilik ve rekabet esaslarına dayalı merkezi bir sınav olan DUS, özellikle çoktan seçmeli mesleki bilgi bölümlerinden oluşmaktadır. DUS puanlarının açıklanmasının ardından katılımcılar eğitim

yeri ve branş tercihlerini ulusal sınav merkezi olan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)'ye iletirler.⁶

Diş hekimliği eğitim programı zorlu, bilim temelli bir müfredattır. Hekimlerin ince motor tekniklerine, klinik disipline ve hasta yönetimi becerilerine hakim olması beklenir. Bu nedenle diş hekimliği eğitimi tüm dünyada bilimsel eğitim yöntemlerinin yanısıra usta-çırak ilişkisine dayalı hasta üzerinde yapılan uygulamalı bir eğitimi de içerir.⁷ Stresten uzak olumlu bir öğrenme ortamı öğrencilerin refahı ve akademik başarısı için önemlidir.^{7,8} Bunun yanısıra lisans becerilerinin kazanılması için yoğun bir müfredala başbaşa kalan öğrencilerin, DUS sınavı gibi kariyerlerini belirleyecek bir sınav baskısının öğrenme performansını etkileyip etkilemeyeceği de önemli bir konudur. Önceki çalışmalar, bu tür baskı etkenlerinin daha düşük akademik performans, depresyon, tükenmişlik, azalan konsantrasyon ve devamsızlık gibi sonuçlarının olduğunu bulmuştur.⁷ Bununla birlikte, diğer bazı çalışmalar da öğrencilerin çoğunluğunun eğitimlerine devam ederken bir taraftan da diş hekimliği eğitiminde bir uzmanlık derecesi tercih etme eğiliminde olduklarını göstermiştir.⁸⁻¹⁵

Aslında hem diş hekimliği mesleğinin hem de diş hekimliği lisans eğitimi sonrasında bir uzmanlığın bir kariyer olarak seçilmesinin motivasyonu ve nedenleri, gelir ve topluma hizmet edebilme beklentilerine, ebeveynlerinin aynı meslekten olup olmamasına veya ebeveyn ve öğretmenlerinin tavsiyelerine göre farklılık gösterebilir.¹¹ Son zamanlarda yapılan araştırmalar; yaşam kalitesinin, doktorların neden belirli bir uzmanlık alanını seçtiklerinde önemli bir belirleyici olduğunu öne sürüyor.¹⁶⁻¹⁸ Kişilerin sosyal ve mesleki beklentisi, daha yüksek gelir beklentisi, daha özgür çalışma yeteneği, kariyer hırslarının motivasyonu, insanlara daha fazla yardım etme arzusu, diş hekimliğine özel ilgi veya aile bireylerinde diş hekimi bulunması kariyer seçimlerini etkileyen en önemli faktörler olarak bildirilmiştir.^{11,13,14,19-25} Bununla birlikte, bazı popülasyonlarda cinsiyet farklılıkları gibi demografik faktörler de diş hekimliği öğrencileri arasında motivasyon ve kariyer beklentilerini etkileyen önemli bir belirteç olarak sunulmuştur.^{9,11,16,17,23-29}

Uzmanlık yapıp yapmama kararı kadar, yapılması düşünüldüğünde hangi disiplinin öncelikli tercih edildiği de her ülkenin kendi sağlık ve sosyal şartları ile ilişkili olabilmektedir. Bunun, herhangi bir ülkedeki diş hekimliği işgücü planlama gündemi için önemli çıkarımları vardır. Diş tedavisine olan talebin artması ve diş hekimliği fakülte sayılarının artmasıyla birlikte, diş hekimliği ihtiyaçları ile arz arasında çarpıcı bir denge kaçınıl-

mazdır.¹¹ Bu nedenle uzmanlık tercihi belirlenmesi konusunda pek çok çalışma yapılmıştır. Ladeinde ve arkadaşları³⁰ tarafından yapılan 1979-2002 yılları arasındaki kapsayan çalışmaların birinde ilk dört uzmanlık Ağız Diş ve Çene Cerrahisi (% 33), Ağız Patoloji (% 16), Konservatif Diş Hekimliği (% 12) ve Ortodonti (% 9) olduğu ifade edilmiştir. Halawany²⁴ tarafından Suudi toplumunda 2014 yılında yapılan bir çalışmada kız öğrencilerin % 23.4 oranıyla operatif diş hekimliğini, erkeklerin de % 20.4 oranıyla ağız çene cerrahisini öncelikli olarak tercih ettikleri gözlenmiştir. Halawany ve arkadaşlarının¹¹ 2017 yılında Suudi Arabistan popülasyonunda yaptıkları bir başka araştırmada ise erkek öğrenciler arasında ilk üç tercih aşamasında da en popüler uzmanlık alanlarının sırasıyla restoratif ve estetik diş hekimliği, endodonti, protez, ortodonti, cerrahi ve pedodonti sıralamasında olduğu belirtilmiştir.

Bu çalışmada özellikle çalışmanın yürütüldüğü örneklem gruplarına göre uzmanlaşmanın gerekliliğine veya uzmanlık yapma isteğine verilen çok yüksek orandaki olumlu cevapların tüm dünyadada olduğu gibi bizim ülkemizde de bilgiye erişim ve teknolojik ilerlemeler nedeniyle branşlaşmaya artan eğilimin yol açtığı düşünülmektedir. Tüm bu eğilime rağmen ülkemizde diş hekimliğinde uzmanlık sürecinin 10 yıl gibi yakın bir geçmişe sahip olması, fakültelerde lisans öğrencilerine uzmanlık tercihleri konusunda henüz profesyonel ve bilimsel bir danışmanlık hizmetinin verilmesini mümkün kılmamıştır. Halbuki lisans öğrencilerinin bilgi, beceri ve ilgi alanlarının göz önünde bulundurularak eğitimleri tarafından yapılabilecek yönlendirmeler öğrenciler için olduğu kadar mesleğimiz açısından da faydalı olacaktır.

Adayların bölüm tercihleri değerlendirildiğinde ortodonti ve ağız, diş ve çene cerrahisinin ilk iki sırada yer alması ve bunları genellikle üçüncü sırada pedodontinin takip etmesi zaten bu on yıllık süreçteki uzmanlık sınavından alınan puanlar ile bölüm tercihleri arasındaki ilişki ile genel olarak uyumlu olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Bu tercih sıralamasında özellikle ilk iki bölüm için lisans uygulama eğitiminde yer almayan örneğin sabit ortodontik tedavi veya ortognatik cerrahi gibi bilgi ve yöntemlerin lisans üstü eğitimde yer alıyor olması bir öncelik seçeneği olarak düşünülebilir.

Ülkemizde sadece 10 yıllık bir geçmişe sahip olan merkezi DUS sınavı ve diş hekimliğinde uzmanlık kariyerine ilişkin yapılan bilimsel çalışmalar aslında son derece sınırlıdır. Taşsöker ve Çelik³¹ 2019 yılında yayınladıkları ve 226 diş hekimliği öğrencisi arasında yaptıkları bir çalışmada uzmanlık yapma istediğin çok yüksek olduğunu, bölüm tercihi sıralamasında %33.3

ile Ağız, Diş ve Çene Cerrahisinin ilk sırada, %15.2 ile de Ortodontinin ikinci sırada olduğunu ifâde etmişlerdir. Oranlar ve sınıf düzeyleri farklı olmakla birlikte bizim çalışmamızda da ilk iki öncelikli tercih sırasını bu iki bölüm paylaşmaktadır. Yine 2019 yılında Aksoy ve Yanıkoğlu³² tarafından yürütülen bir araştırmada da öğrenciler arasında uzmanlık yapmak için Ortodonti ve Ağız, Diş ve Çene Cerrahisinin öncelikli tercih edilen bölümler olduğu görülmektedir. Bu çalışmada maddi kazanç beklentisi ve bölümler arasındaki etkinlik farklılığı düşüncesinin tercih sıralamasını etkilediği de ifâde edilmektedir. Bizim çalışmamızda ise öncelikli tercih nedeni olarak akademik kariyer yapma isteği ve kendini geliştirme arzusu ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla ülkelere, zamana ve örneklem grubuna göre sonuçların değişebileceği gözlenmiş ve bu çalışmaların ülkemiz için de farklı zaman aralıklarında, farklı bölgelerde ve sunulan çalışmalar dışında ilâve edilen başka parametreler ile tekrarlanmasının gereği düşünülmüştür.

Sonuçlar dikkate alındığında; sosyo-demografik açıdan uzmanlık yapma isteğinin çok kısmi farklılık gösterdiği yani cinsiyet ile ilişkili olmadığı, klinik öncesi öğrencilerin lisans eğitimlerini sınava yönelik yeterli bulmakla birlikte klinik öğrencilerinin durumu aynı kesinlikte değerlendiremediği ve uzmanlık branş tercihlerinin belirgin olarak özellikle iki disiplin üzerinde yoğunlaşmış olması bu çalışmanın sıfır hipotezinin kısmen kabul edilmesine yol açmıştır. Ayrıca görüldüğü üzere ülkemiz dışında pekçok ülkede diş hekimliğinde kariyer belirleme alanında çok sayıda araştırma yürütülmüştür. Bundan dolayı bu çalışmanın sonrasında ülkemizdeki mezuniyet aşamasındaki adaylar başta olmak üzere diş hekimlerinin uzmanlık tercihleri ile ilgili olarak psikolojik durumlarının ve diğer sosyoekonomik koşulların irdelenebileceği çok sayıda araştırma planlamak mümkündür. Bu bağlamda bu çalışmanın bu konuda bir algı yaratması ve öncü çalışma olması beklenmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmanın sınırları dahilinde;

1. İster prelinik, isterse klinik olsun diş hekimliği öğrencileri ile henüz uzmanlık eğitimine başlamamış mezun diş hekimlerinin büyük bir çoğunluğu uzmanlık eğitimi yapmak istemektedir.
2. Kadın ve erkekler arasında uzmanlık yapma isteği oranı birbirine çok yakinken, öğrencilerin uzmanlık yapma isteği, mezunlara göre daha fazladır.
3. Fakültelerdeki teorik ve pratik müfredatın DUS sınavı ile uyumlu olduğu görülmektedir ve bu durum

prelinik öğrencileri tarafından daha yüksek düzeyde algılanmaktadır.

4. DUS konularının derse olan motivasyonu bir miktar arttırdığı tespit edilmiştir.

Finansal Destek

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

KAYNAKLAR

1. Whitehouse NH. Establishing a standard training pathway for the dental specialities in the European community – is there a simple way forward? Int Dent J 1996;46:113-6.
2. Bengt Owall, Richard Welfare, Pavlos Garefis, Wieslaw Hedzelek, John Hobkirk, Flemming Isidor, Vjekoslav Jerolimov, Asbjörn Jokstad, Warner Kalk, Mats Kronström, Pieter van der Kuij, Regina Mericske-Stern, Ignace Naert, Timo Närhi, Krister Nilner, Gregory Polyzois, Jürgen Setz, Atýlla User, Adriaan Zonnenberg. Specialisation and specialist education in prosthetic dentistry in Europe. Eur J Prosthodont Restor Dent 2006;14:105-10.
3. Günay O. Erciyas Üniversitesi Tıp Fakültesi son sınıf öğrencilerinin tıp eğitimi hakkındaki düşünceleri. Tıp Eğitimi Dünyası 2002;7:49-55.
4. 11.4.1928 Tarih ve 1219 Sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun. İkinci Fesil: Diş Tabipleri, Ek Madde 14 (6.4.2011) ve Ek 1.
5. 26.04.2014 Tarihli Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği.
6. Kutanis RÖ, Tunç T, Tunç M. Tıpta Uzmanlık Eğiticileri ve Uzmanlık Öğrencileri Tıpta Uzmanlık Sınavını (TUS) Nasıl Algılıyor? Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri 2011;11:1991-2004.
7. Nicole Stormon, Pauline J. Ford, Steve Kisely, Emma Bartle, Diann S. Eley. Depression, anxiety and stress in a cohort of Australian dentistry students. Eur J Dent Educ 2019;23:507-14.
8. Elani HW, Allison PJ, Kumar RA, Mancini L, Lambrou A, Bedos C. A systematic review of stress in dental students. J Dent Educ 2014;78:226-42.
9. Folayan MO, Sofola OO, Kham, MR, Esan AO, Popool, B, Orenuga OO, Folaranmi N, Ligali T, Phillips AS. Study motives, career choices and interest in paediatric dentistry among final year dental students in Nigeria. BMC Med Educ 2014;14:1-10.
10. Kerosuo E, Ruotoistenmäki J, Murtomaa H. Report on the development of a new dental curriculum at Helsinki. Eur J Dent Educ 2001;5:23-30.

11. Halawany HS, Binassfour AS, Al Hassan WK, Alhejaily RA, Al Maflehi N, Jacob V, Abraham NB. Dental specialty, career preferences and their influencing factors among final year dental students in Saudi Arabia. *The Saudi Dental Journal* 2017;29:15-23.
12. Sofola O, Uti O, Akpene O. Does exposure to dental education change the perceptions of Nigerian students to dentistry as a profession? *Eur J Dent Edu.* 2008;12:159-62.
13. Stewart FM, Drummond JR, Carson L, Hoad RG. The future of the profession—a survey of dental school applicants. *Br Dent J* 2004;197:569-73.
14. Stewart FM, Drummond JR, Carson L, Hoad RG. A survey of dental school applicants' career intentions and the balance with family life. *Br Dent J* 2005;198:713-7.
15. Weaver R., Haden NK, Valachovic RW. Annual ADEA survey of dental school seniors: 2002 graduating class. *J Dent Educ* 2002;66:1388-404.
16. Cleland JA, Johnston P, French FH, Needham G. Associations between medical school and career preferences in Year 1 medical students in Scotland. *Med Educ* 2012;46:473-84.
17. Cleland JA, Johnston PW, Anthony M, Khan N, Scott NW. A survey of factors influencing career preference in new- entrant and exiting medical students from four UK medical schools. *BMC Med Edu.* 2014;14:151.
18. Van der Horst K, Siegrist M, Orlow P, Giger M. Residents' reasons for specialty choice: influence of gender, time, patient and career. *Med Educ* 2010;44:595-602.
19. Crossley ML, Mubarik A. A comparative investigation of dental and medical student's motivation towards career choice. *Br Dent J* 2002;193:471-3.
20. Hallissey J, Hannigan A, Ray N. Reasons for choosing dentistry as a career—a survey of dental students attending a dental school in Ireland during 1998–99. *Eur J Dent Educ* 2000;4:77-81.
21. Vigild M, Schwarz E, Characteristics and study motivation of Danish dental students in a longitudinal perspective. *Eur J Dent Educ* 2001;5:127-33.
22. Jover M, Doudoux D, Deveaux E. Representations of the dental surgery profession and the motivations given by second-year French students for applying for dental surgery. *Eur J Dent Educ* 2006;10:2-9.
23. Orenuga OO, da Costa OO. Characteristics and study motivation of clinical dental students in Nigerian universities. *J Dent Educ* 2006;70:996-1003.
24. Halawany HS. Career motivations, perceptions of the future of dentistry and preferred dental specialties among Saudi dental students. *Open Dent J* 2014;8:129-35.
25. C Franzén. The undergraduate degree project – preparing dental students for professional work and postgraduate studies? *Eur J Dent Educ* 2014;18:207-13
26. Bernabe E, Icaza JL, Delgado-Angulo EK. Reasons for choosing dentistry as a career: a study involving male and female first-year students in Peru. *Eur J Dent Educ* 2006;10: 236-41.
27. Khami MR, Murtomaa H, Jafarian M, Vehkalahti MM, Virtanen JI. Study motives and career choices of Iranian dental students. *Med Princ Prac* 2008;17:221-6.
28. Scarbecz M, Ross JA. The relationship between gender and postgraduate aspirations among first- and fourth-year students at public dental schools: a longitudinal analysis. *J Dent Educ* 2007;71:797-809.
29. Winter PA, Butters JM. An investigation of dental student practice preferences. *J Dent Educ* 1998; 62: 565-72.
30. Ladeinde AL, Akeredolu PA, Jeboda S, Akpabio EA. Performance at the National Postgraduate Medical college fellowship examinations in dental surgery - a 23 year review. *Niger Postgrad Med J* 2007; 14: 63-6.
31. Taşsöker M, Çelik M. Diş hekimliği öğrencilerinde mezuniyet sonrası kariyer ve uzmanlık motivasyonu. *Selcuk Dent J* 2019;ODMFR 2019 Kongre Kitapçığı Özel Sayısı:108-11.
32. Aksoy A, Yanıkoğlu N. Diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin protetik diş tedavisi anabilim dalında uzmanlaşma konusundaki motivasyonlarının değerlendirilmesi. *Atatürk Üniv Diş Hek Fak Derg* 2019;29:623-30.

Sorumlu Yazarın Yazışma Adresi

Prof.Dr. Mehmet Ali Kılıçarslan
Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi
Protetik Diş Tedavisi Anabilim Dalı
Beşevler, Ankara, Türkiye
Tlf.: 0 532 2620226
E-posta: mmkilcarslan@yahoo.com

